

**UCHWAŁA Nr VIII/49/2019**  
**RADY MIEJSKIEJ W RADOSZYCACH**

**z dnia 25 czerwca 2019 r.**

**w sprawie zatwierdzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami**  
**Gminy Radoszyce na lata 2019 – 2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie Gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 506) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.)

**Rada Miejska w Radoszycach uchwala, co następuje:**

**§1.**

Uchwala się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019 – 2022 w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

**§2.**

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Radoszyce.

**§3.**

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

**Przewodniczący Rady Miejskiej**

  
**Marian Jankowski**

## **Uzasadnienie**

Celem gminnego programu opieki nad zabytkami jest zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku Gminy Radoszyce. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022 uzyskał wymaganą prawem opinię Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach i podlega przyjęciu przez Radę Miejską w Radoszycach.

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawowy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków jak i zamierzeń Gminy w tym zakresie w najbliższych latach. Umożliwi to też monitorowanie podejmowanych działań i ocenę postępów w zakresie szeroko pojętej opieki nad zabytkami.

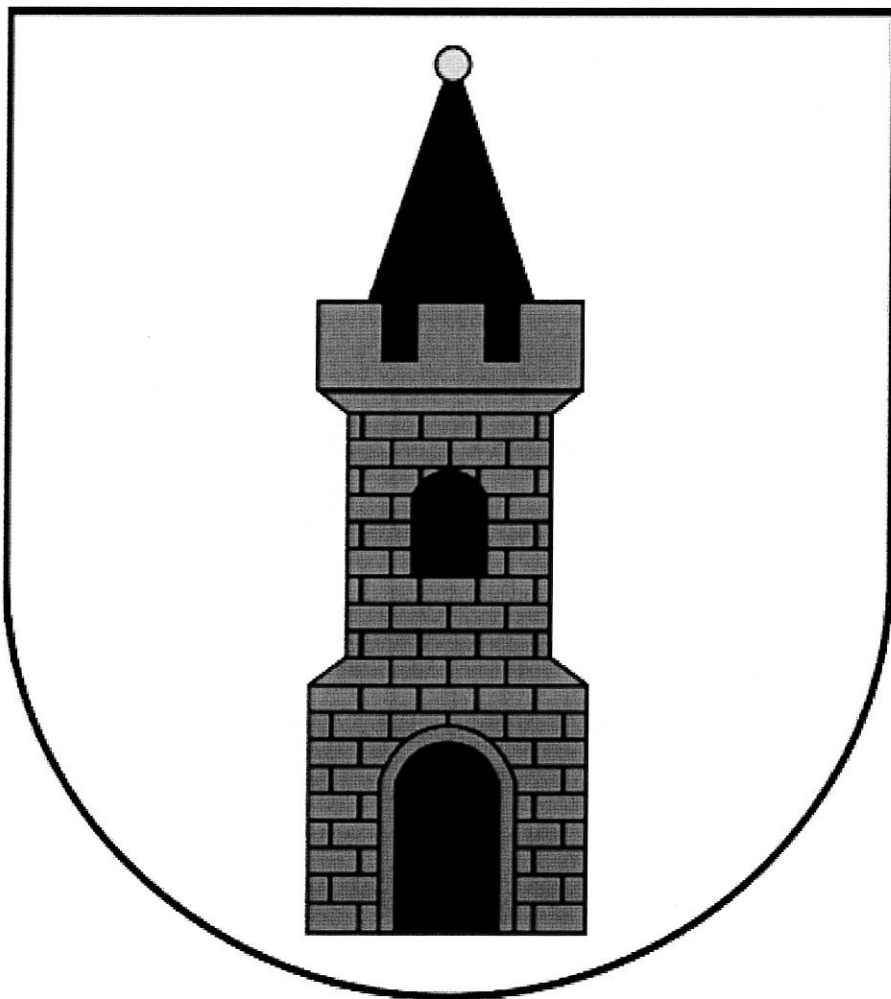
Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Radoszyce przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, jakości życia i atrakcyjności turystycznej gminy oraz jego promocji w regionie.

**Przewodniczący Rady Miejskiej**



**Marian Jankowski**

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI**  
**GMINY RADOSZYCE**  
**na lata 2019– 2022**



**RADOSZYCE**  
**PAŹDZIERNIK 2017**

**Zamawiający:**

Urząd Gminy w Radoszycach  
ul. Żeromskiego 28  
26-230 Radoszyce

**Wykonawca:**

RELIKT Pracownia Archeologiczna  
ul. Armii Krajowej 2/3  
39-100 Ropczyce  
[www.relikarcheologia.pl](http://www.relikarcheologia.pl)

**Autorzy opracowania:**

Judyta Nawrot-Bukowiec  
Kornel Bukowiec



## Spis treści

<b>1. WSTĘP .....</b>	<b>5</b>
<b>2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</b>	<b>6</b>
<b>3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE .....</b>	<b>7</b>
<b>4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO .....</b>	<b>13</b>
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami .....	13
4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 oraz Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020. ....	13
4.1.2 Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami .....	14
4.1.3 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 .....	14
4.1.4 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 .....	15
4.1.5 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 .....	15
4.1.6 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo	16
4.1.7 Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020 .....	17
4.2 Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu .....	18
4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016	18
4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku .....	18
4.2.3 Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 .....	19
4.2.4 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014-2020 .....	20
4.2.5 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego .....	20
4.2.6 Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2019 .....	20
4.2.7 Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020 .....	21
<b>5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO .....</b>	<b>22</b>
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy ....	22
5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Radoszyce na lata 2015-2025 .....	22
5.1.2 Program Rewitalizacji Gminy Radoszyce lata 2016-2023 .....	22
5.1.3 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radoszyce .....	23
5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego .....	25
5.2.1 Ogólne informacje o gminie .....	25
5.2.2 Zarys historii obszaru gminy .....	26
5.2.3. Krajobraz kulturowy .....	27
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony .....	27
5.3.1 Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków .....	28

5.3.2 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego .....	28
5.4. Zabytki ruchome.....	29
5.5 Zabytki archeologiczne .....	29
5.6 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	34
5.7 Dziedzictwo niematerialne .....	36
5.8 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy .....	37
<b>6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ .</b>	<b>42</b>
<b>7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE .....</b>	<b>44</b>
<b>8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI .....</b>	<b>47</b>
<b>9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI .....</b>	<b>48</b>
<b>10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI .....</b>	<b>49</b>
<b>11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW</b>	<b>51</b>

## 1. WSTĘP

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na gminy nałożony został obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Przyjęty przez Radę Miejską w formie uchwały, dokument ten stanowi element polityki samorządowej. Jego opracowanie stanowi wyraz troski władz samorządowych oraz mieszkańców gminy o stan dziedzictwa kulturowego i jego potrzeby.

Program opieki nad zabytkami ma służyć zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Nakreślone tutaj kierunki działań mają stopniowo prowadzić do poprawy stanu zachowania zabytków oraz lepszego ich udostępnienia i wykorzystania pod kątem turystycznym. Równie istotnym zadaniem dokumentu jest wskazanie wartości krajobrazu kulturowego gminy oraz potrzeby utrwalenia świadomości w społecznościach lokalnych, związanej z koniecznością dbałości o dziedzictwo.

Lokalna społeczność w dłuższej perspektywie powinna zauważać efekty wcielania w życie zasad nakreślonych w gminnym programie. Aby tak się stało konieczne jest postrzeganie kultury jako ważnego czynnika rozwoju ekonomicznego, uzupełniającego i wspierającego inne, priorytetowe płaszczyzny polityki samorządu. Działania gminy powinny cechować zasada zrównoważonego rozwoju, gdzie ochrona zabytków występuje równorzędnie z ochroną przyrody i potrzebami infrastrukturalnymi mieszkańców.

Zapisy gminnego programu opieki nad zabytkami obowiązują przez 4 lata. Z realizacji dokumentu Burmistrz Gminy co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej. Programy opieki sporządzane w przyszłości powinny uwzględniać wszelkie nowe uwarunkowania prawne, oraz zawsze aktualny stan zachowania zasobu dziedzictwa kulturowego.

## **2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506) do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.) Burmistrz sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami.

Art. 87 ust. 2 ww. ustawy, wyznacza cele opracowania programu opieki nad zabytkami, są to:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

### 3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały ujęte w następujących aktach prawnych:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, ze zm.), a w szczególności:

**Art. 5** – Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

**Art. 6 ust 1** – Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

**Art. 86** – Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

- **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. 2018 r. nr 2067 z późn. zm.), będąca głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Należy przywołać następujące art. ww. ustawy:

**Art. 3** – określa pojęcia użyte w ustawie takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, badania architektoniczne, badania archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie.

**Art. 4** – ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

**Art. 6** – ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan

- 1) zabytki nieruchome będące krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki (zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi), cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób je tworzących, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi (militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami), wytworami techniki (urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego), materiałami bibliotecznymi (zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach); instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej,
- 4) nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

**Art 7** – definiuje formy ochrony zabytków, którymi są:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 3) 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

**Art. 16 ust. 1** – Rada Miejska, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

**Art. 17** – na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego (z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1 ustawy); zasad i warunków sytuowania małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.



### **Art. 18**

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w pkt 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

### **Art. 19**

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

**Art. 20** – projekty i zmiany planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z

Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

**Art. 21** – ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

**Art. 22**

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

**Art. 89** – organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

- **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506). Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 – zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm.), która normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Normuje również prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym objętym ochroną zabytków, zgodnie z

**art.39:**

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w



imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.).

Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

**Art. 1 ust 2** - w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m.in. wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury, walory architektoniczne i krajobrazowe czy wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

**Art. 2 pkt. 10** definiuje dobra kultury współczesnej jako niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

- **Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1398), która określa zasady i tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

**Art. 2. ust. 1** - Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

**Art. 10 ust 2** - Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzania gminnego programu rewitalizacji zgodnie z **art. 17 ust 2 pkt 4) ppkt b)** występuje o zaopiniowanie projektu gminnego programu rewitalizacji (w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji) do właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w następujących ustawach:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 ze zm.),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. **o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, ze zm.),

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o **gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 ze zm.),
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o **organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917 ze zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o **działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 688).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w następujących ustawach:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o **muzeach** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o **bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 574 ze zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o **narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 533).

## 4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022 stanowi nawiązanie do programów i strategii dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz lokalnym.

### 4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

#### 4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013<sup>1</sup> oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020<sup>2</sup>.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury **Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013**. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

- Priorytet 1. *Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe*. Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.
  - ✓ Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno- finansowych w sferze ochrony zabytków,
  - ✓ Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
  - ✓ Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.
- *Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego*
  - ✓ Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
  - ✓ Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

**Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020**, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

- *Priorytet I. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych:*
  - ✓ poprawa stanu zachowania zabytków,
  - ✓ zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
  - ✓ kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
  - ✓ zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,

<sup>1</sup>Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013, Ministerstwo Kultury,

<sup>2</sup>Uzupełnienie narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004 – 2020, Ministerstwo Kultury, Warszawa 2005.

- ✓ poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- ✓ zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

#### **4.1.2 Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. „Celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

W dokumencie wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- ✓ Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych;
- ✓ Działań o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych;
- ✓ Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej;
- ✓ Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych;
- ✓ Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników;
- ✓ Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej;

#### **4.1.3 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017<sup>3</sup>**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także

---

<sup>3</sup>Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 -2017, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 r.

zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

#### **4.1.4 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020<sup>4</sup>**

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta uchwałą nr 104 przez Radę Ministrów dnia 18 czerwca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazano czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Kierunki działań to:

- ✓ Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.
- ✓ Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.
- ✓ Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”.

#### **4.1.5 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030<sup>5</sup>**

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;

<sup>4</sup>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 26 marca 2013 r., Warszawa 2013 r.

<sup>5</sup>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.



2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

#### **4.1.6 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo<sup>6</sup>**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną

---

<sup>6</sup>Strategia Rozwoju Kraju 2020, dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., Warszawa 2012 r.

m. in. dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej - w tym infrastruktury kulturalnej - oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

#### **4.1.7 Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020<sup>7</sup>**

Ogólne wytyczne do konstruowania programu wojewódzkiego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Strategia została stworzona dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania realizowane w regionach. Celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce, a celami częściowymi są m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, wzrost efektywności zarządzania sferą kultury itd. Jednym z instrumentów za pomocą których realizowane są wspomniane cele Strategii jest *Narodowy Program Kultury Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2020*, który za cel strategiczny przyjął intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych.

Cele częściowe programu to:

- ✓ poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- ✓ kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- ✓ zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- ✓ promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- ✓ rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- ✓ tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- ✓ zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Cele programu realizowane będą m.in. w ramach następujących priorytetów i działań:

<sup>7</sup>Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 –202, Warszawa 2005.

- Priorytet I: *Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.*
  - ✓ Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków..
  - ✓ Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.
- Priorytet II: *Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.*
  - ✓ Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.
  - ✓ Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

## **4.2 Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu**

### **4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Świętokrzyskim na lata 2013-2016**

Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2016 został przyjęty uchwałą nr XXIX/524/13 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 25 marca 2013 r. W programie wyznaczono cel generalny, 3 cele szczegółowe (strategiczne) wraz z kierunkami działań i zadaniami, których realizacja ma służyć osiągnięciu celu generalnego.

Cel generalny: *Ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego.*

Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego. Kierunki działań:
  - ✓ rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych;
  - ✓ ochrona zabytków ruchomych;
  - ✓ ochrona zabytków nieruchomych;
  - ✓ ochrona zabytków archeologicznych,
  - ✓ ochrona zabytkowych układów architektonicznych,
  - ✓ stwarzanie warunków dla powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.
2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kultowego. Kierunki działań:
  - ✓ poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa
  - ✓ promocja zasobów dziedzictwa kulturowego;
  - ✓ wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.
3. Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej. Kierunki działań:
  - ✓ kultywowanie tradycji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego;
  - ✓ popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

### **4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku**

Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020 roku została przyjęta uchwałą nr XXXIII/589/13 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 16 lipca 2013 r. Jest to trzeci zaktualizowany dokument w tym zakresie:



- ✓ Pierwszy dokument - *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, została przyjęta uchwałą nr XIV/225/2000 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 30 czerwca 2000 r. Strategia ta, stanowi całościową koncepcję rozwoju województwa w kilkunastoletnim horyzoncie czasowym (do roku 2015);*
- ✓ Drugi dokument - *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, przyjęta uchwałą nr XLII/508/06 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26 października 2006 r.*

Strategia jest nadrzędnym dokumentem wyznaczającym cele i główne kierunki rozwoju regionu. Wyznaczono w niej wizję: *Świętokrzyskie - region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania*. Nadrzędną ideę działań podejmowanych w regionie w perspektywie 2020 roku zawarto w sformułowanej misji Strategii Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020: *Pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska*.

Konkretyzacja powyższej misji Strategii będzie się odbywała na drodze realizacji następujących sześciu celów strategicznych:

- ✓ koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej,
- ✓ koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu,
- ✓ koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki,
- ✓ koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu,
- ✓ koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich,
- ✓ koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Dla celów strategicznych wyznaczono pod-cele wraz z zadaniami. Nie obejmowały one zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

#### **4.2.3 Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020**

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020 został przyjęty uchwałą nr 1870/13 przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego dnia 8 maja 2013 r., jako wstępna wersja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020.

Analiza potrzeb i wyzwań oraz kierunki polityk wspólnotowych na lata 2014 - 2020 w dziedzinie promocji i zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego koncentruje się w obszarze ochrony zabytków poprzez priorytet inwestycyjny: *Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego*.

Cel główny programu to: *Województwo świętokrzyskie jako region efektywnie wykorzystujący swoje potencjały rozwojowe, w oparciu o postęp technologiczny, odpowiedzialne czerpanie z zasobów środowiska, oraz budowę kapitału społecznego*.

Na podstawie celu głównego wyznaczono osie priorytetowe, a w tym: 4.4 Oś priorytetowa 4 - Dziedzictwo naturalne i kulturowe. Oś ta przewiduje realizację działań mających na celu promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz ochronę środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów. Z uwagi na potencjał regionu przejawiający się zarówno w bogactwie naturalnym jak i w zasobach dziedzictwa kulturowego wspierane będą inwestycje mające na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo, różnorodności biologicznej, promocję i rozwój zasobów przyrodniczo - kulturowych, dając tym samym możliwość rozwoju społeczno - gospodarczego województwa.

W ramach interwencji zostały zaprogramowane priorytety inwestycyjne, wspierające inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, które znacząco wpłyną na ochronę i poprawę środowiska naturalnego. Wzmocnienie efektywnego systemu gospodarki odpadami oraz kompleksowe wsparcie gospodarki wodno - ściekowej stanowiąc będą kolejne elementy wsparcia osi. W kontekście ochrony środowiska istotne jest też środowisko miejskie. Dlatego też, w ramach przedmiotowej osi można będzie realizować inwestycje dotyczące poprawy stanu środowiska na terenach miejskich.

#### **4.2.4 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014-2020**

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014 - 2020 została opracowana w grudniu 2014 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 - 2014, która przyjęta została uchwałą nr XXV/404/06 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 6 lutego 2006 r.

W strategii wymieniono i opisano walory turystyczne województwa świętokrzyskiego. W analizie walorów turystycznych regionu (rozdział 3, podpunkt 3.2.2.), zwrócono szczególną uwagę na walory antropogeniczne, będące efektem działalności człowieka. Dbalność o zabytki w województwie, sprawiła, że obiekty zostały oddane szczególnej ochronie prawnej i obecnie region może się poszczycić zabytkami, muzeami, instytucjami kultury i sztuki, które składają się na unikatową ofertę turystyczną w skali krajowej i europejskiej. Najwięcej zabytków nieruchomych na terenie województwa to obiekty sakralne, mieszkalne i zabytkowe obszary zieleni. Najmniej zabytków można wyróżnić w kategorii zamków i budowli obronnych. Istotną działalność promującą dziedzictwo kulturowe województwo prowadzą muzea. Według Informatora Turystycznego Województwa Świętokrzyskiego z 2014 r., na terenie województwa świętokrzyskiego działają 24 galerie i stałe wystawy, 70 jednostek będących muzeami, izbami regionalnymi i instytucjami działającymi na rzecz popularyzacji dziedzictwa kulturowego, a nie będące muzeami. Wydarzenia regionalne to także bardzo ważny dodatek do oferty turystycznej województwa.

#### **4.2.5 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą XLVII/833/14 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 22 września 2014 r. Pierwszy Plan zagospodarowania przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą nr XXIX/399/02 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26.04.2002 r.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego określa długofalowe cele i kierunki wojewódzkiej polityki przestrzennej przedstawia jednocześnie wizję zagospodarowania przestrzennego regionu świętokrzyskiego na najbliższe 25 - 30 lat. W planie w rozdziale V. Uwarunkowania i problemy występujące w poszczególnych dziedzinach zagospodarowania przestrzennego, podrozdział 4. Dziedzictwo kulturowe, omówiono specyfikę kulturową regionu, główne uwarunkowania ochrony i zagospodarowania przestrzeni kulturowej, ochronę dziedzictwa kulturowego, główne problemy i obszary problemowe, uwarunkowania ochrony krajobrazu.

#### **4.2.6 Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2019**

Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015 z perspektywą do roku 2019 przyjęty został uchwałą nr XII/211/11 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 12 października 2011 r. Program ten, jest aktualizacją

poprzedniej edycji Programu ochrony środowiska. W programie na podstawie aktualnego stanu środowiska i źródeł zagrożeń w poszczególnych komponentach środowiska, określono:

- ✓ strategię działań dla poprawy stanu środowiska w perspektywie do 2019 r.,
- ✓ wojewódzkie priorytety ekologiczne i przedsięwzięcia priorytetowe, planowane do realizacji w latach 2011 – 2015,
- ✓ monitoring realizacji programu,
- ✓ aspekty finansowe wdrażania programu.

Strategia działań dla poprawy stanu środowiska, zawiera cele średniookresowe do 2019 r., kierunki działań do 2015 r. i najważniejsze działania, ujęta jest w następujących zagadnieniach:

- ✓ ochrona zasobów naturalnych;
- ✓ poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- ✓ kierunki działań systemowych.

Priorytety ekologiczne, wyznaczone zostały dla następujących obszarów działania:

- ✓ ochrona zasobów naturalnych;
- ✓ jakość powietrza;
- ✓ ochrona wód i gospodarka wodna;
- ✓ gospodarka odpadami;
- ✓ oddziaływanie hałasu;
- ✓ oddziaływanie pól elektromagnetycznych
- ✓ edukacja ekologiczna;
- ✓ poważne awarie.

#### **4.2.7 Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020<sup>8</sup>**

Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020 przyjęta została uchwałą nr XLIII/40/2014 przez Radę Powiatu w Końskich dnia 30 października 2014 r. Strategia Rozwoju Powiatu Koneckiego w ograniczonym stopniu zajmuje się zagadnieniami związanymi z ochroną i wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego. W części dokumentu omawiającej zasoby powiatu koneckiego zamieszczony został wykaz obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną, brak natomiast informacji o innych kategoriach i formach ochrony zabytków.

---

<sup>8</sup>Strategia Rozwoju Powiatu koneckiego do roku 2020, Uchwała XLIII/40/2014 Rady Powiatu w Końskich z dnia 30 października 2014 r.

## 5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

### 5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

#### 5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Radoszyce na lata 2015-2025

Strategia pełni kluczową rolę, jako nadrzędny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią zakładać własne plany strategiczne.

W Strategii wymienia się cele strategiczne i cele operacyjne w zakresie rozwoju Gminy,

1. *Poprawa warunków życia mieszkańcom gminy poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej na terenie Gminy Radoszyce.*
  - ✓ Cel operacyjny 1 - Poprawa jakości dróg na terenie gminy,
  - ✓ Cel operacyjny 2 - Modernizacja chodników, oświetlenia, wstawienie znaków drogowych, progów zwalniających na terenie gminy,
  - ✓ Cel operacyjny 3 - Poprawa estetyki Gminy (rewitalizacja przestrzenna).
2. *Rozwój infrastruktury i usług społecznych na terenie gminy.*
  - ✓ Cel operacyjny 1 - Inwestycje w infrastrukturę sportową i sportową,
  - ✓ Cel operacyjny 2 - Inwestycje w infrastrukturę kulturalną i oświatową,
  - ✓ Cel operacyjny 3 - Inwestycje w infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną,
  - ✓ Cel operacyjny 4 - Zwiększenia liczby działań edukacyjnych na rzecz dzieci i młodzieży,
  - ✓ Cel operacyjny 5 - Organizacja inicjatyw na rzecz aktywności osób starszych/samotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznymi (rewitalizacja społeczna),
  - ✓ Cel operacyjny 6 - Współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych,
  - ✓ Cel operacyjny 7 - Edukacja społeczności lokalnej w tym edukacja ekologiczna.
3. *Wspieranie rozwoju gospodarczego gminy.*
  - ✓ Cel operacyjny 1 - Wzrost przedsiębiorczości i tworzenie odpowiedniego klimatu wokół niej,
  - ✓ Cel operacyjny 2 - Stopniowy rozwój turystyki w Gminie,
  - ✓ Cel operacyjny 3 - Zmniejszenie poziomu bezrobocia,
4. *Dbalność o środowisko naturalne na terenie gminy.*
  - ✓ Cel operacyjny 1 - Poprawa dostępu mieszkańców Gminy Radoszyce do systemów oczyszczających ścieki komunalne,
  - ✓ Cel operacyjny 2 - Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych poprzez doposażenie jednostek OSP,
  - ✓ Cel operacyjny 3 - Zmniejszenie niskiej emisji na terenie gminy poprzez głęboką termomodernizację obiektów użyteczności publicznej
  - ✓ Cel operacyjny 4 - OZE i EWE,
  - ✓ Cel operacyjny 5 - Inwestycje kanalizacyjne.

#### 5.1.2 Program Rewitalizacji Gminy Radoszyce lata 2016-2023

Procesem rewitalizacji objęto obszary, które charakteryzują się występowaniem największej ilości negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzennych,

technicznych oraz funkcjonalno – przestrzennych a jednocześnie mają największy kapitał społeczny oraz potencjał rozwojowy oraz mające duży wpływ na rozwój całej gminy. Do rewitalizacji wybrano sołectwa Radoszyce i Jakimowice. W Programie wyznaczono sześć głównych celów:

1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocja integracji i włączenia społecznego na obszarach rewitalizacji,
2. Poprawa dostępu do usług publicznych oraz zwiększenie ich jakości (edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych). W tym rozwój zasobów kultury poprzez rozbudowę i dostosowanie obiektu do prowadzenia działalności kulturalnej (obszar Radoszyce),
3. Rozwój turystyki, zagospodarowanie terenów pod rekreację, sport i wypoczynek. W tym zachowanie dziedzictwa kulturowego na terenie sołectwa Radoszyce i Jakimowice oraz rewitalizacja Rynku – Parku w Jakimowicach,
4. Poprawa infrastruktury technicznej i bezpieczeństwa na obszarach rewitalizacji,
5. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach rewitalizacji,
6. Ochrona środowiska oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach rewitalizacji.

### **5.1.3 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radoszyce**

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego w Studium ustala się następujące zasady:

- 1) Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:
  - ✓ wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewitalizacyjne przy obiektach i na terenach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.
  - ✓ zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do utraty cech historycznych, architektonicznych i estetycznych obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy, oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego z szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe cyfrowej telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe.
  - ✓ wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenia działek i lokalizacja nowych obiektów wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.
- 2) Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się: - nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;
  - ✓ w przypadku budynków zewnętrznego ocieplenia odtworzenie detalu architektonicznego; - odnośnie wyglądu elewacji zewnętrznych (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego, także układu elewacji oraz kształtu okien;
  - ✓ zakaz zastosowania blachy dachówko-podobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
  - ✓ odnośnie kolorystyki elewacji nakaz stosowania barw pastelowych dla elewacji budynków;
  - ✓ zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;



- ✓ wszelkie prace budowlane, konserwatorsko-restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.
- 3) Odnosnie inwestycji związanych z nową zabudową pośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:
- ✓ konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
  - ✓ utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości,
  - ✓ zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni,
  - ✓ zachowanie proporcji wysokościowych, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.
- 4) Na terenie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zakazuje się prowadzenia wszelkich robót budowlanych, przemysłowych oraz niwelacji terenu a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.
- 5) Dla ochrony stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków oraz nawarstwień kulturowych zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz w obrębie zabytków architektury, cmentarzy i zabytkowej zieleni nakazuje się postępowanie zgodnie z przepisami odrębnymi, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

W odniesieniu do wszystkich komponentów środowiska kulturowego uwzględniając wymagania ochrony dóbr kultury podyktowane ustawą, w Studium ustala się następujące kierunki działań:

- 1) ochronę obiektów i zespołów zabytkowych oraz stanowisk archeologicznych
- 2) ochronę obszarów historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego miejscowości Radoszyce; w tym celu wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej:
  - Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszar, szczególnie wartościowy o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej do bezwzględного zachowania; jest to rynek i bloki zabudowy przyrynkowej, a także zespół kościoła parafialnego. W strefie „A” obowiązują:
    - ✓ nakaz utrzymania historycznej linii zabudowy pierzei, które są na tym obszarze wyraźnie czytelne;
    - ✓ bezwzględne zachowanie istniejącego układu przestrzennego, przebiegu ulic z ich krzywiznami i uliczek pomocniczych.
    - ✓ wysokość nowej zabudowy nie powinna przekraczać wysokości dwóch kondygnacji naziemnych, nie należy tworzyć nowych dominant i subdominant krajobrazowych;
    - ✓ nowe obiekty powinny mieć skalę, gabaryty, formę architektoniczną harmonizującą ze starą zabudową, dachy dwuspadowe o prostych bryłach; - rynek powinien być objęty programem rewaloryzacji.

- Strefa „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszar, historycznego układu urbanistycznego Radoszyc, który podlega rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W strefie „B” obowiązuje:
  - ✓ bezwzględne zachowanie istniejącego układu przestrzennego, przebiegu ulic z ich krzywiznami i uliczek pomocniczych.
  - ✓ tam gdzie pierzeje uliczne są zachowane we fragmentach, powinna dominować tendencja do ich odtworzenia w oparciu o pozostałości dawnej zabudowy
  - ✓ na uliczkach, które miały charakter pomocniczy, nie powinno się tworzyć pierzei;
  - ✓ wysokość nowej zabudowy nie powinna przekraczać wysokości dwóch kondygnacji naziemnych, nie należy tworzyć nowych dominant i subdominant krajobrazowych;
  - ✓ nowe obiekty powinny mieć skalę, gabaryty, formę architektoniczną harmonizującą ze starą zabudową, dachy dwuspadowe o prostych bryłach;
- Strefa E” ochrony ekspozycji, która obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie eksponowania wybitnych walorów sylwetowych zespołów lub obiektów zabytkowych, głównie poprzez określenie nieprzekraczalnych gabarytów dla nowej zabudowy. Strefa „E” obejmuje tereny starego śródmieścia, w strefie tej zabudowa powinna być poddana rygorom w odniesieniu do jej wysokości (dwie kondygnacje naziemne), skali i gabarytów;
- Strefa K” ochrony krajobrazu, która obejmuje obszar krajobrazu integralnie związanego z zabytkowym zespołem podworskim, znajdującym się w jego otoczeniu. W strefie „K” obowiązuje:
  - ✓ wokół zespołu podworskiego powinna być zachowana naturalna otulina z łąk i pól;
  - ✓ poszczególne obiekty zabytkowe, szczególnie w zespole podworskim (relikt zamku, lamus, dwór) wymagają pilnego podjęcia prac zabezpieczających i konserwatorskich;
  - ✓ należy dążyć do eliminacji lub korekty obiektów dysharmonizujących ze starą zabudową.

## **5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego**

### **5.2.1 Ogólne informacje o gminie**

Gmina Radoszyce wchodzi w skład powiatu koneckiego i graniczy z sześcioma gminami: Ruda Maleniecka, Końskie, Smyków, Mniów, Łopuszno, Słupia (Konecka). W skład gminy Radoszyce wchodzi 35 sołectw. Względem geograficznym Gmina Radoszyce położona jest na Wyżynie Małopolskiej, u podnóża Gór Świętokrzyskich, w północno - zachodniej części Województwa Świętokrzyskiego.

Powierzchnia Gminy wynosi 14 671 ha, w tym: użytki rolne to 8 291 ha, lasy i grunty leśne 5 581 ha, rozlewiska wodne 95 ha i pozostałe grunty 704 ha. Lasy stanowią 38% ogólnej powierzchni Gminy. Rzeźbę terenu Gminy Radoszyce cechuje małe urozmaicenie spowodowane położeniem w obrębie Płaskowyżu Suchedniowskiego (północno - wschodnia i środkowa część Gminy). Największe zróżnicowanie terenu w obrębie całej gminy można

zauważyć w części południowej tj. od Jakimowic w kierunku Góry Dobrzeszowskiej, gdzie rozciąga się zachodnia część Pasma Oblęgarskiego, wysokości względne w obrębie stoków dochodzą do około 70 m 3.

### 5.2.2 Zarys historii obszaru gminy

Osada Radoszyce powstała w średniowieczu na śródleśnej polanie, na starym szlaku handlowym, nazywanym w 1416 r. "via magna". Droga ta wiodła z północy od Piotrkowa Trybunalskiego przez Przedbórz, Radoszyce, Chęciny, Kielce, Bodzentyn, Solec w kierunku Lublina, a także przez Opatów na Sandomierz. Wielki zespół łąkowy otaczający do dziś osadę sugeruje, że w wiekach średnich były to tereny podmokłe i trudno dostępne. W środku polany na nieznacznie wywyższonej kępie, ulokowano pierwotne osiedle, zaś na jego wschodnich krańcach, także na niewielkiej piaszczystej wyspie, powstał zespół zabudowań zamkowych.

Pierwsza wzmianka o Radoszycach w źródłach pisanych pochodzi z 1364 r., kiedy to arcybiskup gnieźnieński Jarosław Bogaria Skotnicki przyłączył do niedawno powstałej parafii radoszyckiej 6 okolicznych wsi. Przekaz ten informuje, że już w połowie XIV w. był to spory ośrodek lokacyjny, choć najstarszym punktem osadniczym w tym rejonie była wieś Grodzisko. Nie odnaleziono tam jednak reliktów wczesno średniowiecznego grodu, choć nazwa nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. Z 1369 r. pochodzi potwierdzenie obecności w Radoszycach królewskiego dworu (curia nostra in Radoschice), gdyż w dokumencie z tego roku Kazimierz Wielki nadał Marcinowi młyn na rzece Łęczna, wraz z obowiązkiem dostarczania do dworu żyta i słodu. Nie znany jest dokument lokacyjny Radoszyc, który nie zachował się, lecz w literaturze od czasów Jana Długosza przeważa przekonanie, iż Radoszyce lokowane zostały przez Kazimierza Wielkiego w ostatnim roku jego panowania, lub bezpośrednio po śmierci tego władcy.

Rozwój miasta, które jednak nie stało się większym centrum urbanistycznym i zawsze funkcjonowało jako centrum o lokalnym znaczeniu, przerwały zniszczenia szwedzkiego "potopu". Jak podawał ks J. Wiśniewski przed najazdem szwedzkim liczyło ono około 160 domów mieszkalnych (czyli około 1000 mieszkańców), zaś w 1660 r. 120 domów było zamieszkałych a 36 stało pustych (L. Kajzer, Z badań zamku w Radoszycach koło Końskich - Ziemia Konecka - Radoszyce Zeszyty Historyczne z. 2, 1996, s. 7-8).

W XVI wieku miasto stało się siedzibą starostwa niegrodowego, które stanowić miało z nadania monarchy dożywotnio nagrodę za usługi publiczne. Z licznych wsi i majątków starosta pobierał wszelkie dochody, odpłacając tylko kwartę na wojsko. Nie miał jednak uprawnień administracyjnych i sądowych. Wiek XVII i pierwsza połowa XVIII zaznaczyły się wojnami i kryzysem gospodarczym, w konsekwencji dobra królewskie zostały zaniedbane. W drugiej połowie XVIII wieku działalność przemysłowa na tym terenie została ponownie ożywiona przez ówczesnego starostę, dożywotniego posiadacza Jacka Małachowskiego. W 1781 roku Małachowski wystawił wielki piec – hutę nieopodal Radoszyc o nazwie Antoniów. Wielkość produkcji radoszyckiej huty przewyższała pod względem wytopu fabryki krajowe. Antoniów zaliczany był do zakładów przemysłu zbrojeniowego.

W Radoszycach wyrabiano również podwozia do armat i wozów taborowych. W 1793 r. produkcja została przerwana przez targowiczan.

W 1794 roku w Radoszycach nastąpiła kapitulacja wojsk powstania kościuszkowskiego i niewykluczone, że ów zakład zbrojeniowy mogły spustoszyć wojska pruskie i rosyjskie. W 1795 roku po III rozbiórce Polski radoszyckie kuźnice przeszły pod zarządek austriacki. Po śmierci Jacka Małachowskiego w 1821 r. dobra radoszyckie wróciły na



rzecz rządu. Z czasem przyjęto je nazywać Ekonomią Radoszyce. Okoliczna ludność poza rolnictwem najmowała się do prac górniczo-hutniczych.

W drugiej połowie XIX wieku nastąpiły zmiany w organizacji górnictwa i hutnictwa rządowego. Zmieniły się procesy technologiczne, nastąpiła wyprzedaż zakładów przemysłu żelaznego w ręce kapitału prywatnego. Ziemia została przyznana włościanom na własność. Miasto Radoszyce około 1885 roku liczyło 3169 mieszkańców, miało rozwinięty handel i rzemiosło. Wyrabiano między innymi bryczki i wozy konne (ok. 3000 szt. rocznie), które sprzedawane były na jarmarkach w całym Królestwie.

### **5.2.3. Krajobraz kulturowy**

W rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2018 r., poz. 2067 ze zm.) krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

W poszczególnych sołectwach gminy Radoszyce dominuje budownictwo charakterystyczne dla osadnictwa wiejskiego pod względem formy i funkcji, tj. budynek mieszkalny jednorodzinny z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczo-rolniczą mieszkańców. Sieć osadnicza rozmieszczona jest równomiernie. Pod względem typologii osadnictwa przeważają wsie ulicówki charakteryzujące się zwartą zabudową mieszkaniową po obu stronach. W gminie występują także miejscowości typu rzędówka, ciągnące się wzdłuż prostej drogi z luźną zabudową, często występującą tylko po jednej stronie drogi oraz osady mające charakter przysiółków.

Z dawnej zabudowy mieszkalnej przetrwało kilkadziesiąt domów o metryce sięgającej poł. XIX w. i początków XX w., m.in. zabudowa przyrynkowa, przy ul. Krakowskiej, dawnej ul. Dworskiej, Piotrkowskiej i Koneckiej. Charakteryzuje je prosta bryła nakryta dwuspadowym dachem, usytuowanie kalenicowe w pierzei.

W Radoszycach obowiązuje strefa historycznego układu urbanistycznego dawnego miasta. Wszystkie zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Radoszyce zostały zawarte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Radoszyce zatwierdzoną zarządzeniem nr 9/2013 Wójta Gminy Radoszyce z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Radoszyce.

### **5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony**

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067, art. 7 ze zm.) stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. uznanie za pomnik historii;
3. utworzenie parku kulturowego;
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Radoszyce funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

### **5.3.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków**

Rejestr zabytków dla danego województwa prowadzony jest przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się przede wszystkim zabytki nieruchome. Podstawą wpisu jest decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydana z urzędu, na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Jak wynika z ustawy, do rejestru mogą być wpisywane także inne elementy takie jak otoczenie zabytku wpisanego do rejestru oraz nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Prawo nie wyłącza możliwości wpisania do rejestru zabytków ruchomych - dokonywanego na wniosek właściciela jak i z urzędu w sytuacji uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Działania organu konserwatorskiego nakierowane są na zachowanie nie tylko wyglądu zewnętrznego poszczególnych budynków, determinującego ogólny wygląd i kształt układu urbanistycznego, lecz także istniejących relacji przestrzennych pomiędzy zabudową i zielenią (m.in. zespoły dworsko-parkowe). Dlatego też pomimo że budynki znajdujące się na terenie takiego układu nie są objęte indywidualnym wpisem do rejestru zabytków, to przeprowadzenie przy nich jakichkolwiek prac konserwatorskich i restauratorskich, jak również robót budowlanych oraz podejmowanie przy nich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany ich wyglądu, może zostać dokonane tylko po uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego. Ingerencja w bryłę budynku, jego elewację i wygląd zewnętrzny, która nie jest zgodna z przyjętą praktyką konserwatorską, będzie bowiem wpływać ujemnie na całą historyczną substancję danego układu urbanistycznego, powodując trwały uszczerbek dla jego walorów zabytkowych.

Na terenie gminy Radoszyce znajdują się dwa zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków – kościół parafialny pw. Św. Piotra i Pawła w Radoszycach (nr rejestru A. 493 z 26.02.1957 i z 15.06.1967 r.) i dawny cmentarz żydowski (nr rejestru A.938 z 16.08.2018 r.)

### **5.3.2 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzeniu i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. W powyższych dokumentach określa się m.in. rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, a także ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w planie. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Głównym narzędziem kształtowania polityki przestrzennej są decyzje o warunkach zabudowy, które nie pozwalają na prowadzenie polityki przestrzennej w sposób kompleksowy. Zrównoważony rozwój kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej zapewniłoby sporządzenie spójnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych sołectw.

#### **5.4. Zabytki ruchome**

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Z terenu gminy Radoszyce w rejestrze zabytków ruchomych znajdują się:

- zespół wystroju i wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Piotra i Pawła w Radoszycach, wpisany do rejestru zabytków ruchomych woj. świętokrzyskiego pod numerem rejestru 229B, wpis z dn. 20.03.1973 r. i z dn. 01.02.2016 r., obejmuje 58 pozycji.
- Dawny cmentarz żydowski wpisany do rejestru zabytków ruchomych woj. świętokrzyskiego pod numerem rejestru A.938 z 16.08.2018 r.

#### **5.5 Zabytki archeologiczne**

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości, wytwory pracy ludzkiej, takie jak naczynia, narzędzia, ozdoby, broń, itp. Znacznie ważniejsze z perspektywy nauki i ochrony dziedzictwa są jednak nieruchome zabytki archeologiczne, nazywane też stanowiskami archeologicznymi. Są to obszary, w obrębie których występują źródła archeologiczne wraz z

otaczającym je kontekstem, czyli bezpośrednim otoczeniem, układem warstw glebowych oraz zespołem danych, określających ich położenie. Mogą to być grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych, itd.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 ust. 4).

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Radoszyce znajduje się 115 zabytków nieruchomych - stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na następujących obszarach AZP:

- Obszar AZP 80-59,
- Obszar AZP 80-60,
- Obszar AZP 81-58,
- Obszar AZP 81-59,
- Obszar AZP 81-60.

Umiejscowienie zabytków archeologicznych świadczy o przeszłości ziem Gminy Radoszyce, rozwoju osadnictwa oraz kulturze i obyczajach. Wykaz zabytków nieruchomych – stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Radoszyce przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Zabytki archeologiczne występujące na terenie gminy Radoszyce.

ID	Miejscowość	Nr st. na ob.	Nr st. w miejsc.	Nr ob. AZP	Funkcja	Chronologia
1	Grębosze	1	31	81-60	śląd osadniczy	p. średniowiecze/okres nowożytny
2	Grodzisko	1	55	81-59	śląd osadniczy	okres nowożytny
3	Grodzisko	2	56	81-59	punkt osad. osada	p. średniowiecze okres nowożytny
4	Grodzisko	3	57	81-59	punkt osad.	p. średniowiecze
5	Grodzisko	4	58	81-59	punkt osad.	p. średniowiecze/okres nowożytny
6	Grodzisko	5	60	81-59	punkt osad. osada	p. średniowiecze okres nowożytny
7	Grodzisko	6	61	81-59	punkt osad. punkt osad. osada	p. średniowiecze p. średniowiecze/okres nowożytny okres nowożytny
8	Grodzisko	7	64	81-59	punkt osad. osada	p. średniowiecze okres nowożytny
ID	Miejscowość	Nr st. na ob.	Nr st. w miejsc.	Nr ob. AZP	Funkcja	Chronologia
9	Grodzisko	8	70	81-59	punkt osad. osada	p. średniowiecze/okres nowożytny okres nowożytny



Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022

10	Jacentów	1	1	80-59	osada śląd osadniczy	paleolit schyłkowy okres pradziejowy
11	Jacentów	2	2	80-59	śląd osadniczy	paleolit schyłkowy
12	Jacentów	3	3	80-59	śląd osadniczy śląd osadniczy	paleolit schyłkowy-mezolit okres pradziejowy
13	Jacentów	4	4	80-59	osada	epoka kamienia
14	Jacentów	5	5	80-59	osada	kultura komornicka
15	Jacentów	6	6	80-59	osada	paleolit schyłkowy
16	Jacentów	7	7	80-59	osada osada	Paleolit schyłkowy-mezolit neolit
17	Jakimowice	1	27	81-59	śląd osadniczy	epoka kamienia
18	Jakimowice	1	65	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
19	Jakimowice	2	66	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
20	Jakimowice	3	67	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
21	Jakimowice	4	68	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
22	Jakimowice	5	69	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
23	Jakimowice	6	71	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
24	Jakimowice	7	72	81-59	punkt osadniczy	neolit
25	Jakimowice	8	73	81-59	punkt osadniczy	neolit
26	Jakimowice	9	74	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
27	Jakimowice Kolonja	1	21	81-58	osada	okres nowożytny
28	Jakimowice Kolonja	2	22	81-58	osada	okres nowożytny
29	Jakimowice Kolonja	3	23	81-58	osada	okres nowożytny
30	Jakimowice Niwa	1	25	81-58	osada	okres nowożytny
31	Jakimowice Niwa	2	26	81-58	osada	epoka żelaza
32	Kapałów	1	46	81-59	punkt osadniczy	młodszy ok. przedrzymski
33	Kapałów	2	47	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
34	Kapałów	3	48	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
35	Kapałów	4	49	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
36	Kapałów	5	50	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny
37	Kapałów	6	51	81-59	punkt osadniczy punkt osadniczy osada	wczesne średniowiecze późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
38	Momocicha	1	52	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny
<b>ID</b>	<b>Miejscowość</b>	<b>Nr st. na ob.</b>	<b>Nr st. w miejsc.</b>	<b>Nr ob. AZP</b>	<b>Funkcja</b>	<b>Chronologia</b>
39	Momocicha	2	62	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny
40	Momocicha	3	63	81-59	osada	okres nowożytny
41	Mościska	1	32	81-60	osada	mezolit

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022

42	Mościska	2	33	81-60	osada	mezolit
43	Mościska	3	34	81-60	huta szkła	okres nowożytny
44	Mościska	4	35	81-60	śląd osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
45	Mościska	5	36	81-60	osada	późne średniowiecze
46	Mościska	6	37	81-60	śląd osadniczy	późne średniowiecze
47	Mościska	7	38	81-60	śląd osadniczy osada	epoka kamienia okres nowożytny
48	Mościska	8	39	81-60	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny
49	Mościska	9	40	81-60	śląd osadniczy	okres nowożytny
50	Mościska	10	41	81-60	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny
51	Nalewajków	1	28	81-60	śląd osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny
52	Nalewajków	2	29	81-60	śląd osadniczy	okres nowożytny
53	Nalewajków	3	30	81-60	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny
54	Plenna	1	40	81-59	osada	okres nowożytny
55	Plenna	2	41	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
56	Plenna	3	42	81-59	osada	okres nowożytny
57	Plenna	4	43	81-59	osada	okres nowożytny
58	Plenna	5	44	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
59	Plenna	6	45	81-59	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich
60	Podlesie	17	1	81-59	śląd osadniczy	epoka kamienia
61	Podlesie	18	2	81-59	śląd osadniczy	epoka kamienia
62	Podlesie	19	3	81-59	śląd osadniczy	epoka kamienia
63	Podlesie	20	4	81-59	śląd osadniczy osada	epoka kamienia okres nowożytny
64	Radoska	1	22	81-59	osada osada punkt osadniczy	paleolit schyłkowy mezolit neolit
65	Radoska	2	23	81-59	osada osada	mezolit neolit
66	Radoska	3	24	81-59	osada	mezolit
67	Radoska	4	25	81-59	pracowania	mezolit
68	Radoska	5	26	81-59	pracowania	mezolit
69	Radoska	6	27	81-59	punkt osadniczy	mezolit
70	Radoska	7	28	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
71	Radoska	8	30	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
72	Radoska	9	31	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny
73	Radoska	10	32	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
ID	Miejscowość	Nr st. na ob.	Nr st. w miejsc.	Nr ob. AZP	Funkcja	Chronologia
74	Radoszyce	8	1	80-59	osada	kultura świderska
75	Radoszyce	9	2	80-59	śląd osadniczy osada	epoka kamienia okres nowożytny

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022

76	Radoszyce	10	3	80-59	ślad osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
77	Radoszyce	11	4	80-59	ślad osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
78	Radoszyce	12	5	80-59	ślad osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
79	Radoszyce	13	6	80-59	ślad osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
<b>80</b>	<b>Radoszyce</b>	<b>7</b>	<b>1</b>	<b>81-59</b>	<b>zamek królewski, Nr rej. 75 z dn. 06.01.1988 r.</b>	<b>późne średniowiecze</b>
81	Radoszyce	8	2	81-59	dwór	późne średniowiecze
82	Radoszyce	9	3	81-59	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze
83	Radoszyce	10	4	81-59	wielki piec	okres nowożytny
84	Radoszyce	11	5	81-59	punkt osadniczy punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
85	Radoszyce	12	6	81-59	osada	okres nowożytny
86	Radoszyce	13	7	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
87	Radoszyce	14	8	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
88	Radoszyce	15	9	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
89	Radoszyce	16	10	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
90	Radoszyce	17	11	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
91	Radoszyce	18	12	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
92	Radoszyce	19	13	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
93	Radoszyce	20	14	81-59	punkt osadniczy	okres nowożytny
94	Radoszyce	21	15	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze
95	Radoszyce	22	16	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze
96	Radoszyce	23	17	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze
97	Radoszyce	24	18	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze
98	Radoszyce	25	19	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
99	Radoszyce	26	20	81-59	osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny
100	Radoszyce	27	21	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
101	Radoszyce	28	29	81-59	punkt osadniczy	późne średniowiecze/ok. nowożytny
102	Radoszyce	29	33	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
103	Radoszyce	30	34	81-59	punkt osadniczy osada	wczesne średniowiecze okres nowożytny
104	Radoszyce	31	35	81-59	osada	okres nowożytny
<b>ID</b>	<b>Miejscowość</b>	<b>Nr st. na ob.</b>	<b>Nr st. w miejsc.</b>	<b>Nr ob. AZP</b>	<b>Funkcja</b>	<b>Chronologia</b>
105	Radoszyce	32	36	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze okres nowożytny
106	Radoszyce	33	37	81-59	osada	okres nowożytny

107	Radoszyce	34	38	81-59	osada	okres nowożytny
108	Radoszyce	35	39	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
109	Radoszyce	36	53	81-59	punkt osadniczy punkt osadniczy osada	późne średniowiecze późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
110	Radoszyce	37	59	81-59	punkt osadniczy osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny okres nowożytny
111	Wiosna	6	1	80-60	osada	nieokreślone kultury prehistoryczne
112	Wiszy	54	1	81-59	punkt osadniczy	okres nowożytny
113	Zychy	14	1	80-59	obozowisko	paleolit schyłkowy
114	Zychy	15	2	80-59	śląd osadniczy osada	epoka kamienia okres nowożytny
115	Zychy	16	3	80-59	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy osada	epoka kamienia/epoka brązu kultura przeworska późne średniowiecze okres nowożytny

### 5.6 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2067 ze zm.). Gminy mają dbać między innymi o „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”, a także zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Na podstawie art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2067 ze zm.), gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Radoszyce (zatwierdzona zarządzeniem nr 9/2013 przez Wójta Gminy Radoszyce dnia 12 lutego 2013 r.) składa się z 34 kart adresowych zabytku nieruchomego.



Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Radoszyce prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Wykaz obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Radoszyce.

ID	Miejsc.	Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru i data wpisu
1	Grodzisko	-	Kapliczka	1888 r.	-
2	Jakimowice-Kolonia	-	Kapliczka Matki Boskiej	I ćw. XIX w.	-
3	Kłucko	-	Kapliczka	1831 r.	-
4	Lewoszów	-	Kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej	1950 r.	-
5	Podlesie	-	Kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej	1900 r.	-
6	Radoszyce	ul. 1 Maja 1	Kościół parafialny p. w. św. Piotra i Pawła w zespole kościoła parafialnego	II poł. XIV w. i I poł. XVII w., przebud. XIX i XX w.	A.493 26.02.1957 r. 15.06.1967 r.
7	Radoszyce	ul. Rynek	Układ urbanistyczny dawnego miasta	XIV-XIX w.	-
8	Radoszyce	ul. 1 Maja 1	Kostnica murowana w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Piotra i Pawła	XVIII w., przebud. XX w.	-
9	Radoszyce	ul. 1 Maja 1	Cmentarz przykościelny z murowanym ogrodzeniem w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Piotra i Pawła	-	-
10	Radoszyce	ul. 1 Maja 1	Plebania w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Piotra i Pawła	1910 r.	-
11	Radoszyce	ul. Piotrowska	Kaplica p.w. św. Barbary	1929 r.	-
12	Radoszyce	ul. Krakowska	Kaplica p.w. św. Jana Nepomucena	II poł. XIX w.	-
13	Radoszyce	ul. Konecka	Kaplica p.w. św. Rocha	II ćw. XIX w.	-
14	Radoszyce	ul. Kielecka	Cmentarz rzymsko-katolicki w zespole cmentarza parafialnego	-	-
15	Radoszyce	ul. Kielecka	Kostnica murowana w zespole cmentarza parafialnego	pocz. XIX w.	-
16	Radoszyce	ul. Kielecka	Ogrodzenie z bramą w zespole cmentarza parafialnego	XIX-XX w.	-
17	Radoszyce	-	Dawny cmentarz żydowski	II poł. XVIII w.	A.938 16.08.2018 r.
18	Radoszyce	ul. Spółdzielcza	Teren zamku królewskiego w zespole dworsko-folwarcznym	XIV w.	Nr rej. zab. archeol. 75Aa 06.01.1988 r.
19	Radoszyce	ul. Spółdzielcza	Piwnica, tzw. winiarnia w zespole dworsko-folwarcznym	XIV w.	Nr rej. zab. archeol. 75Aa 06.01.1988 r.

ID	Miejsc.	Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru i data wpisu
20	Radoszyce	ul. Spółdzielcza 30	Dom drewniany w zespole dworsko-folwarcznym	XIX w.	-
21	Radoszyce	ul. Spółdzielcza	Pozostałości parku w zespole dworsko-folwarcznym	-	-
22	Radoszyce	ul. Spółdzielcza	Teren dawnego folwarku w zespole dworsko-folwarcznym	-	-
23	Radoszyce	ul. Spółdzielcza 32	Dom folwarczny w zespole dworsko-folwarcznym	XIX w.	-
24	Radoszyce	ul. Spółdzielcza	Dawny lamus w zespole dworsko-folwarcznym	XVII w.	-
25	Radoszyce	ul. Konecka 12	Dom, mur.	I. 20-te XX w.	-
26	Radoszyce	ul. Kościelna 7	Dom, drew.	pocz. XX w.	-
27	Radoszyce	ul. Kościelna 11	Dom, mur.	I. 30-te XX w.	-
28	Radoszyce	ul. Mickiewicza 7	Dom, drew.	I. 30-te XX w.	-
29	Radoszyce	ul. Mickiewicza 9	Dom, mur.	1935 r.	-
30	Radoszyce	ul. Ogrodowa 19	Dom, mur.	II dek. XX w.	-
31	Radoszyce	ul. Piotrowska 1	Dom, mur.	I. 20-te XX w.	-
32	Radoszyce	ul. Spółdzielcza 14	Dom, drew.	XIX w.	-
33	Wilczkowice	-	Kapliczka Matki Boskiej	XIX w.	-
34	Zychy	-	Kapliczka	XIX w.	-

### 5.7 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

W XXI wieku, w dobie cyfryzacji i postępującej globalizacji, przy powszechnym dostępie do mediów w niektórych regionach dochodzi do zjawiska „zatarcia” cech indywidualnych danego regionu. Społeczność przejmuje zwyczaje „obce” zwykle bardziej popularne. Należy pamiętać, że technologia która może przyczyniać się do uogólnienia regionalnej przestrzeni kulturowej znakomicie sprawdza się jako narzędzie ją promujące i utrwalające.

Instytucją Kultury w gminie Radoszyce jest **Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Radoszycach**, która jest samorządową instytucją kultury, służącą zaspakajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury. Biblioteka obsługuje teren gminy Radoszyce. Posiada jedną filię biblioteczną w Wilczkowicach.

W Gminie działają społeczne stowarzyszenia, które dzięki swojej działalności przyczyniają się do edukacji i integracji mieszkańców oraz zachowania lokalnych tradycji. Stowarzyszenia są inicjatorami wielu imprez okolicznościowych organizowanych na terenie gminy. Należą do nich m.in.:

- ✓ Lokalna Grupa Działania „Nad Czarną Pilicą”,
- ✓ Stowarzyszenie „Radosze”,
- ✓ Towarzystwo wspierania Rozwoju Gminy Radoszyce,
- ✓ Zespoły ludowe: Gręboszanki.

### **5.8 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy**

Na obszarze Gminy Radoszyce znajdują się obiekty zabytkowe o różnej randze. Zabytkami o najwyższym znaczeniu dla gminy będą przede wszystkim obiekty wpisane do rejestru zabytków, ale także zabytki nie objęte ochroną prawną lecz uwzględnione w Gminnej Ewidencji Zabytków. Ze względu na przedstawianą wartość historyczną i turystyczną być może w przyszłości zostaną ujęte w rejestrze.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Radoszyce należą:

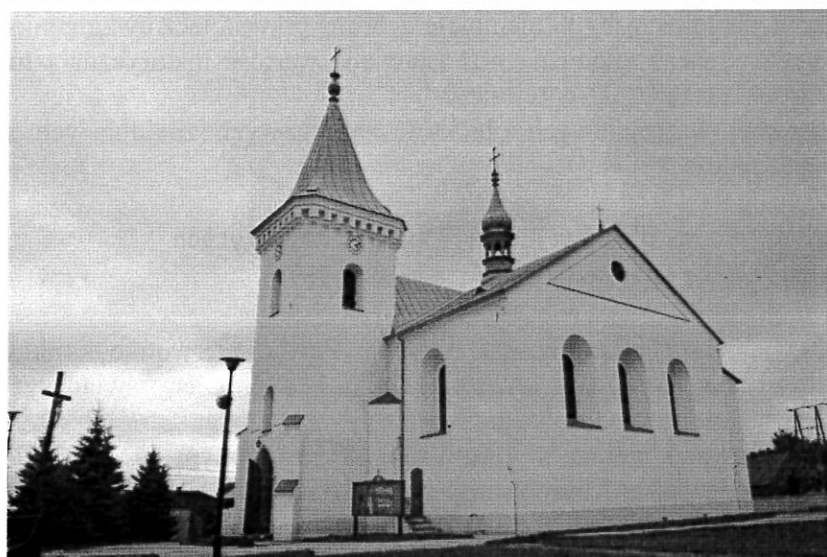
#### **1. Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła w Radoszycach Nr rejestru A.493 z dnia 26.02.1957 r. i 15.06.1967 r.**

Nad drzwiami kościoła p.w. św. Piotra i Pawła, pierwotnie kaplicy królewskiej, umieszczony był napis (istniejący jeszcze w roku 1788) mający świadczyć ufundowanie kościoła w czasach Bolesława Chrobrego, w 1004 r.

Parafia erygowana została w roku 1364. W tym samym okresie kościół (wówczas drewniany) p.w. Najświętszej Marii Panny, św. Pawła Apostoła i św. Stanisława otrzymuje od króla Kazimierza dziesięcinę z Radoszyc i Cieśli, a od arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława dziesięcinę z Kruszkowa, „należącego do jego stołu”. Do parafii włączono: Radoszyce, Zaborowice, Miedzierzę, Grodzisko, Smyków i Wilczkowie.

Obecny kościół został zbudowany lub gruntownie przebudowany w I połowie XVII w. W 1846 r. dobudowano czworoboczną wieżę zachodnią. Następna przebudowa nastąpiła w latach 1901-1902. Kościół jest trzynawowy, orientowany, zbudowany z kamienia. Od strony północnej znajduje się kaplica św. Anny (dobudowana w 1631 r. przez Krzysztofa Wirteliciusa). W XVII w. do prezbiterium od strony południowej została dobudowana zakrystia. W późniejszym czasie zaś druga zakrystia i skarbczyk. Gotyckie wnętrza świątyni nie zachowały się, nie ma także śladów po gotyckich detalach architektonicznych. Nawa nakryta jest sklepieniem kolebkowymi z lunetami, w prezbiterium kolebkę zdobi skromna

dekoracja stiukowa. Ołtarz główny i ołtarze boczne pochodzą z końca XVII stulecia. Najstarszym elementem jest późnogotycka kamienna chrzcielnica z początków wieku XVI.



Fot. 1. Kościół p.w. św. Piotra i Pawła w Radoszycach, widok od strony zach. i pld. (fot. J. Nawrot-Bukowiec).

## **2. Zamek królewski w Radoszycach**

**Numer rejestru 75 z dn. 06.01.1988 r.**

Badania terenowe w Radoszycach przeprowadzono w 1982 r. Prace prowadzone były przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego i finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Przedmiotem ich badań były zachowane na skraju miasta pozostałości zamku, ulokowanego na terenie zajęтым przez zabudowania dawnego nadleśnictwa.

Pierwszy budynek pochodzący z przełomu XIX/XX w. to dawny budynek dworski. Drugi, drewniany o wydłużonej bryle, stanowił siedzibę dawnego nadleśnictwa. Najciekawszym obiektem jest zabytek ulokowany w obrębie parku, obok budynku nadleśnictwa, nazywany "piwnicą" lub "winiarnią". Murowany jest z cegły gotyckiej ze śladami rombowej dekoracji zendrówkowej. Jest budynkiem parterowym o wymiarach 6,5 x 10,75 m. Partia fundamentowa wykonana z kamieni eratycznych oraz łupanych piaskowców. W ścianie płd., w jej wsch. górnym odcinku zachował się szew po zamurowanym oknie, związanym z pierwszą fazą użytkowania budynku i zaślepionym po 1650 r. W dolnej partii środkowego odcinka tej ściany znaleziono ślad po innym zamurowanym okienku - prawdopodobnie małej szyi związanej z otworem oświetlającym niemieszkalne przyziemie. Inny charakter ma ściana wsch. murowana z wtórnie użytej cegły gotyckiej, cegły współczesnej oraz kamieni. Jest ona późniejsza i tworzy tymczasowe zamknięcie pierwotnego i znacznie dłuższego budynku. Do jego wnętrza wiedzie 5 ciosowych schodów, znajdują się tam dwie kolebkowo sklepione izby. Podczas badań stwierdzono, że budynek tzw. winiarni stanowi skrajną, zach. partię gotyckiego domu zamkowego, ciągnącego się dalej w kierunku wschodnim.



Fot. 2. Radoszyce, budynek "winiarni" (fot. J. Nawrot-Bukowiec).

Dom gotycki miał plan wydłużonego prostokąta, zach. część budynku była podpiwniczona, izbę przyziemia przykrywał prawdopodobnie belkowy strop. Budynek został zinterpretowany jako piętrową, ceglana kamienicę - gotycki pałac z 6 izbami na obu kondygnacjach oraz dwie sale o znacznych rozmiarach (8,5x10,5 m.).

Brak jest bezpośrednich przekazów źródłowych pozwalających na ścisłe określenie daty powstania i fundatora założenia. Wzmianka z 1369 r. informuje o istnieniu w rynku dworu królewskiego, zapewne fundacji Kazimierza Wielkiego, oraz z 1414 r. notująca fakt wyzbycia się przez Władysława Jagiełłę tego terenu. Przypuszcza się więc, że nową siedzibę w Radoszycach wznieść mógł Władysław Jagiełło w końcu XIV w. (koniec lat 80-tych i początek lat 90-tych XIV w.). Po śmierci Władysława Jagiełły częstość odwiedzin królewskich w Radoszycach zmalała. Ostatnim królem korzystającym z rezydencji był Zygmunt August. Później zamek przekształcił się w folwark, który stał się siedzibą starosty i był nią do końca swego istnienia. W latach 1768-1789 budynek został rozebrany (L. Kajzer, Z



badań zamku w Radoszycach koło Końskich - Ziemia Konecka - Radoszyce Zeszyty Historyczne z. 2, 1996, s. 8-14).

### 3. Zabytkowe cmentarze

Na terenie Gminy Radoszyce zlokalizowane są zabytkowe cmentarze:

- dawny cmentarz żydowski (numerem rejestru A.938 z 16.08.2018 r.) o pow. 1,5 ha, zlokalizowany poza terenem zabudowanym, w odległości 2 km od centrum Radoszyc. Położony na piaszkowym wzgórzu, po lewej stronie drogi do Wisów. Radoszyc w kierunku cmentarza prowadzi ulica Leśna. Po wojnie cmentarz został zdewastowany i zamknięty w 1964 r. fragmenty nagrobków informują, że zaliczyć je można do macew występujących na cmentarzach Żydów aszkenazyjskich. Płyty wykonano z piaskowca.
- dawny cmentarz przykościelny kościoła św. Piotra i Pawła w Radoszycach o pow. 0,2 ha. Założony w 2 połowie XIV w., przekształcony XVII i powiększony około 1980r. Obecnie zlikwidowany. Położony na niewielkim wzniesieniu, otoczony murem ogrodzeniowym. Od strony południowej cmentarz został powiększony o trawiasty sektor z ołtarzem połowym i dawną zabytkową kostnicą murowaną.
- cmentarz parafialny, położony na skraju miejscowości w klinowym rozjeździe dróg do Radoski i Kozowa o pow. 3,4 ha. Cmentarz został założony pocz. XIX w. i powiększony od wschodu w 1930 i 2000 r. Najstarszy nagrobek pochodzi z 1829 r. Na terenie cmentarza zlokalizowane są groby o znaczeniu historycznym oraz pomniki ofiar II wojny światowej i pomnik żołnierzy poległych i zamordowanych w latach II wojny światowej.

### 4. Liczne figury i krzyże

- Figura Matki Bożej z 1944 roku usytuowana w rozwidleniu dróg w kierunku Końskie – Kielce (przed kaplicą św. Rocha). Zarówno cokół jak i wizerunek Madonny wykonany jest z piaskowca. Obiekt uzupełniają napisy: Boga Rodzico – Dziewico umocnij nas wejrzeniem bo niosąc męki krzyż padamy pod brzemieniem. 1944. Okaż się matką. Miłosierne oczy zwróć ku nam.
- Figura Matki Bożej z 1861 roku przy ul. Częstochowskiej w kierunku wsi Grodzisko (w tzw. Antoniowie). Cokół wykonany z piaskowca, wieńczy żeliwny wizerunek Madonny, u jego podstawy widnieje rok 1861. Prace renowacyjne prowadzone w sierpniu 2005 roku zmieniły pierwotny wygląd figury przydrożnej. Otóż, zdjęta metalowa tablica upamiętniająca pacyfikację wsi Grodzisko odsłoniła ryty napis: AVE MARYA w części frontальной cokołu. Usunięto: metalowy daszek wieńczący figurę, warstwy olejnych farb z powierzchni kamienia i odlewu Madonny oraz cementową łąkę, wypełniającą uszkodzony pociskiem narożnik cokołu z czasów drugiej wojny.
- Krzyż przydrożny z 1933 roku w rozwidleniu dróg wiodących do Kielc i Łopuszna. Na murowanej z kamienia podstawie osadzony jest cokół i krucyfiks wykonany z piaskowca. W części frontальной cokołu czytamy: Na pamiątkę 1900 letniego jubileuszu odkupienia rodzaju ludzkości wystawiło miasto Radoszyce 19 listopada 1933 r.
- Krzyż przydrożny z 1908 roku przy ul. Koneckiej w kierunku Końskich. Cokół wykonany z piaskowca wieńczy żeliwny krucyfiks. Napis: Na chwałę Tobie Panie 1908.

- Krzyż przydrożny z 1904 roku w posesji p. Kałuzińskich przy ul. Koneckiej. Cokół wykonany z piaskowca na którym osadzony został żeliwny krucyfiks. Napis: Na chwałę Tobie Panie 1904.
- Krzyż przydrożny z 1863 roku przy ul. Piotrkowskiej wiodącej do Jacentowa. Na cokole z piaskowca osadzony jest żeliwny krucyfiks.
- Krzyż przydrożny z 1957 roku w posesji p. Myszkowskich przy ul. Kopernika. Zarówno cokół jak i wieńczący go krucyfiks wykonany jest z piaskowca. Na cokole widnieje napis: Ku wielkiej czci i chwale Panu Bogu. R. 1957.
- Krzyż przydrożny z 1868 roku w rozwidleniu ul. Kościuszki i Krakowska. Cokół wykonany z piaskowca, na którym osadzony jest żeliwny krucyfiks. W czerwcu 2003 roku przeprowadzono prace porządkowe. Drewniany płot zastąpiono nowym ogrodzeniem. Białą farbą olejną odświeżono cokół.
- Krzyż przydrożny z 1958 roku przy ul. Krakowskiej (Lasek) w kierunku wsi Wilczkowice. Cokół wykonany jest z piaskowca, na którym osadzono drewniany krucyfiks zwieńczony metalowym daszkiem. W części frontalnej widnieje napis: Jezu opiekuj się nami po wszystkie czasy. 1958. Figurę ufundowali mieszkańcy Radoszyc. Obiekt odnowiony w 2008 roku.
- Krzyż przydrożny z 1904 roku przy ul. Krakowskiej (Lasek) w pobliżu posesji nr 95. Kamienny cokół wieńczy drewniany krucyfiks – wtórny (pierwotny prawdopodobnie był żeliwnym odlewem), ustawiony frontem do ulicy Krakowskiej. Napis: Boże Błogosław Nam 1904 umieszczony na cokole od strony pół sugeruje, o istniejącym tu niegdyś szlaku komunikacyjnym łączącym Plebanię z tzw. Laskiem.
- Krzyż przydrożny prawdopodobnie z II poł. XIX w. zlokalizowany przy ul. Krakowskiej (Lasek) w sąsiedztwie posesji nr 198. Kamienny cokół umieszczony na trzystopniowej podstawie zamyka żeliwny krucyfiks. Mimo widocznego zagłębienia w części frontalnej cokołu trudno ocenić czy obiekt posiada jakiś napis. Być może takowy istnieje pod znaczną warstwą farb olejnych.

## 6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest metodą pozyskiwania oraz porządkowania danych służących lepszemu poznaniu badanej jednostki. Jej wyniki są wykorzystywane do określania celów i zadań dla danej miejscowości. Nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów wyznaczających badane zagadnienie i oznaczających:

- Strengths (mocne strony),
- Weaknesses (słabe strony),
- Opportunities (szanse),
- Threats (zagrożenia).

Czynniki analizowane w analizie SWOT dzielimy na: wewnętrzne - pozytywne i negatywne oraz zewnętrzne - pozytywne i negatywne.

Do czynników wewnętrznych pozytywnych (silne strony) zaliczymy te zasoby lub zjawiska, które służą rozwojowi miejscowości i na które wpływ ma bezpośrednio gmina poprzez swoje instytucje gminne, władze samorządowe, jak i mieszkańców. Do czynników wewnętrznych negatywnych (słabe strony) zaliczymy braki lub zjawiska, które w różnym stopniu utrudniają i ograniczają możliwość rozwoju miejscowości. Na ich występowanie również bezpośredni wpływ ma gmina.

Czynniki zewnętrzne pozytywne (szanse) to zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabią zagrożenia. Czynniki zewnętrzne negatywne (zagrożenia) – to wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery rozwoju jednostki, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. O ile możliwość kreowania mocnych stron i niwelowania jest w zasięgu naszych możliwości – możemy podejmować określone decyzje, o tyle zarówno na szanse jak i zagrożenia nie mamy wpływu występują one w otoczeniu i na ich występowanie mają wpływ inne podmioty. Możemy je jednak wykorzystywać i dostosowywać się.

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT dla Gminy Radoszyce.

Tabela 3. Analiza SWOT gminy Radoszyce.

<b>Mocne strony</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• potencjał kulturowy i turystyczny,</li> <li>• występowanie na terenie Gminy zabytków świeckich i sakralnych,</li> <li>• utrzymanie w dobrym stanie technicznym większości zabytków znajdujących się na terenie gminy,</li> <li>• zachowane obiekty sakralne i nekropolie o wysokiej wartości kulturowej,</li> <li>• występowanie obszarów objętych ochroną konserwatorską,</li> </ul>
<b>Słabe strony</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych,</li> <li>• słabe pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,</li> <li>• obiekty zabytkowe w zespole podworskim (relikt zamku, lamus, dwór) wymagają pilnego podjęcia prac zabezpieczających i konserwatorskich;</li> <li>• niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego,</li> <li>• niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego,</li> <li>• niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego,</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych,</li> <li>• słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i około-turystyczna,</li> </ul>
<p><b>Szanse</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• restauracja obiektów zabytkowych,</li> <li>• zwiększanie udziału funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków (współpraca z obecnymi właścicielami nieruchomości),</li> <li>• udostępnianie obiektów atrakcyjnych turystycznie,</li> <li>• promowanie krajobrazu kulturowego Gminy,</li> <li>• rozwój szlaków turystycznych,</li> <li>• promocja produktów regionalnych i utrzymanie ich wysokiej jakości,</li> <li>• tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby,</li> <li>• poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzenie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej,</li> <li>• uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym,</li> <li>• archeologiczne badania na terenach realizowanych lub przewidzianych do inwestycji, wprowadzenie nowoczesnych metod badawczych.</li> </ul>
<p><b>Zagrożenia</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach nie wpisanych do rejestru zabytków,</li> <li>• samowola budowlana - wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy (nieprzemysłowej, niezgodnej z historyczną kolorystyką agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami,</li> <li>• rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych,</li> <li>• wysokie koszty zachowania odrestaurowanych zabytków, konieczność poniesienia dużych nakładów na rewitalizację obiektów zabytkowych,</li> <li>• niedostatek środków publicznych na rewitalizację,</li> <li>• obniżenie się poziomu świadomości społecznej odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy,</li> <li>• brak potencjalnych inwestorów,</li> <li>• skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne;</li> </ul> <p>zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego przez eksploatacje surowców mineralnych oraz działalność rolniczą.</p>

## 7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Celem gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Radoszyce jest poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz ich ochrona i rewaloryzacja realizowana zarówno przez Gminę jak i przez prywatnych właścicieli obiektów w celu zachowania ładu przestrzennego oraz rozwoju turystyki i szeroko rozumianej gospodarki, co w konsekwencji zaowocuje utrwaleniem poczucia tożsamości społeczności lokalnej.

Poniżej zamieszczono zestawienie priorytetów, kierunków działań i zadań gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Radoszyce.

- Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy,
- Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego,
- Priorytet III: Edukacja i szerzenie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym,
- Priorytet IV: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego.

<b>Priorytet I</b> <b>Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy</b>	
<b>Kierunki działań:</b>	<b>Zadania:</b>
<b>I.1</b> <b>Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy, dotyczy się to głównie obiektów w zespole podworskim (relikt zamku, lamus, dwór),</li> <li>• Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach gminy,</li> <li>• Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy,</li> <li>• Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.),</li> <li>• Kontrola stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach gminnych,</li> <li>• Aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych</li> </ul>
<b>I.2</b> <b>Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Prowadzenie przez Urząd Miasta i Gminy bieżących działań mających na celu utrzymanie substancji zabytkowej obiektów wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością gminy Radoszyce,</li> <li>• Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy,</li> <li>• Odpowiednie utrzymanie otoczenia zabytków,</li> <li>• Wypracowanie metod pozwalających na kontrolę nad umieszczaniem na obiektach zabytkowych nie wpisanych do rejestru tablic szyldów i reklam i dostosowanie ich do kompozycji architektonicznej i charakteru budynku.</li> </ul>
<b>I.3</b> <b>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Włączanie problemów ochrony zabytków do zadań strategicznych, wynikających z koncepcji i planów rozwoju gminy,</li> <li>• Zaleca się sporządzenie spójnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych sołectw.</li> <li>• Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w planach zagospodarowania przestrzennego (przed</li> </ul>



	<p>wszystkim w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji),</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Uaktualnienie stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,</li> <li>• Ochrona panoram oraz przedpola widokowych poszczególnych obiektów, zespołów bądź układów.</li> </ul>
--	--

<b>Priorytet II</b>	
<b>Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego</b>	
<b>Kierunki działań:</b>	<b>Zadania:</b>
<b>II.1</b> Promocja i popularyzacja zabytków nieruchomych.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki na terenie gminy,</li> <li>• Opracowanie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną,</li> <li>• Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach,</li> <li>• Popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach.</li> </ul>
<b>II.2</b> Promocja i popularyzacja spuścizny historycznej i krajobrazu kulturowego.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wprowadzenie do kalendarza imprez kulturalnych przedsięwzięć, związanych z promowaniem walorów historycznych gminy,</li> <li>• Wspieranie organizacji i stowarzyszeń w opracowaniu i publikowaniu materiałów dotyczących historii i zabytków gminy,</li> <li>• Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego,</li> <li>• Dopracowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, samochodowych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.</li> </ul>
<b>II.3</b> Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aktualizacja i rozszerzenie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy,</li> <li>• Publikacja artykułów o tematyce historii regionu na internetowej stronie gminy po uprzednim uzyskaniu zgody od autorów.</li> </ul>

<b>Priorytet III</b>	
<b>Edukacja i szerzenie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym</b>	
<b>Kierunki działań:</b>	<b>Zadania:</b>
<b>III.1</b> Szerzenie wiedzy - działania informacyjne.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udostępnianie zainteresowanym posiadanych informacji i dokumentacji historycznej bądź danych bibliograficznych,</li> <li>• Wypracowanie możliwości, publikacji krótkich artykułów o tematyce dziedzictwa kulturowego regionu na łamach popularnej regionalnej prasy codziennej.</li> </ul>
<b>III.2</b> Szerzenie wiedzy - działania promocyjne.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Współpraca przy organizacji obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa,</li> <li>• Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów (np. z historii regionu) i wystaw (w szczególności fotograficznych i malarskich),</li> <li>• Opracowanie cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do mieszkańców i właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel,</li> <li>• Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie rozpowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym projektów maturalnych i prac magisterskich i dyplomowych).</li> </ul>
<b>III. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy oraz upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego,</li> <li>• Współpraca przy organizacji wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscowościach w Gminie,</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Współpraca przy organizacji szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.</li> </ul>
--	---

<b>Priorytet IV</b>	
<b>Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego</b>	
<b>Kierunki działania:</b>	<b>Zadania:</b>
<b>IV.1</b> <b>Monitoring zasobów, systematyczna aktualizacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rozpoznawanie i wprowadzenie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek,</li> <li>• Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obiektów wylonionych w oparciu o debatę władz gminy z WUOZ,</li> <li>• Wykreślenie obiektów nieistniejących i dodanie zabytków wpisanych do gminnej ewidencji.</li> </ul>
<b>IV.2</b> <b>Gromadzenie informacji i materiałów o przeszłości gminy.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Stworzenie ogólnodostępnego kanału zbierania informacji o zabytkach znajdujących się w rękach prywatnych ,</li> <li>• Gromadzenie materiałów archiwalnych (tj.: starych zdjęć, map itp.) ilustrujących dawny obraz przestrzeni gminy.</li> </ul>
<b>IV.3</b> <b>Rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Finansowanie wykonania kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych dla obiektów zagrożonych,</li> <li>• Prowadzenie, wspieranie i w miarę możliwości finansowanie działań dokumentujących dziedzictwo kulturowe gminy (m.in.: badania archeologiczne, historyczne i archiwalne).</li> </ul>

## 8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- Instrumenty finansowe:
  - ✓ Dotacje,
  - ✓ Subwencje,
  - ✓ Dofinansowania,
  - ✓ Nagrody,
  - ✓ Zachęty finansowe dla właścicieli obiektów zabytkowych,
  - ✓ Korzystanie z funduszy Unii Europejskiej.
- Instrumenty prawne:
  - ✓ Programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
  - ✓ Dokumenty wydawane przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
  - ✓ Uchwały właściwych terytorialnie samorządów odnoszące się do zagadnień regulujących kształtowanie przestrzeni,
  - ✓ Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zawierających ustalenia dotyczące ochrony obiektów zabytkowych,
  - ✓ Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów.
- Instrumenty społeczne:
  - ✓ Edukacja kulturowa,
  - ✓ Informacja,
  - ✓ Współpraca,
  - ✓ Współdziałanie z organizacjami społecznymi,
  - ✓ Działania służące tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- Koordinacja:
  - ✓ Strategie rozwoju miasta,
  - ✓ Plany rozwoju lokalnego,
  - ✓ Programy prac konserwatorskich,
  - ✓ Programy ochrony środowiska,
  - ✓ Studia i analizy, koncepcje zrównoważonego rozwoju,
  - ✓ Plany rewitalizacji,
  - ✓ Współpraca z ośrodkami naukowymi.
- Instrumenty kontrolne:
  - ✓ Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków,
  - ✓ Monitorowanie stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

## **9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Gminna ewidencja zabytków Gminy Radoszyce przygotowana została na podstawie art. 22 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o Ochronie Zabytków i Opiece nad Zabytkami. Obiekty kwalifikowane są do włączenia do tworzonej ewidencji na podstawie wartości estetycznych i stanu zachowania elementów zabytkowych. Wykonana została dokumentacja fotograficzna wszystkich wartościowych pod względem wartości historycznej obiektów.

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Radoszyce, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Miejskiej.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

## 10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Środki na realizację celów i działań zapisanych w „Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Radoszyce na lata 2019-2022” można pozyskiwać z wielu źródeł zewnętrznych. Podstawowym źródłem finansowania są środki własne właściciela obiektu zabytkowego. Ponadto możliwe jest pozyskanie wsparcia ze źródeł krajowych (np. dotacje z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego) oraz zagranicznych (np. środki Unii Europejskiej i fundacji międzynarodowych).

Podstawowe źródła finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami na terenie województwa świętokrzyskiego to:

- **Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Dotacje z budżetu państwa w ramach programów operacyjnych związanych z dziedzictwem kulturowym, rozwojem infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz edukacji kulturalnej i upowszechnianiu dziedzictwa kulturowego.

- **Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Kielcach**

Dotacje z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu ochrony dóbr kultury, w tym m.in. promocja, ochrona i konserwacja zabytkowych obiektów ruchomych, architektury i techniki, dofinansowanie wydawnictw, sesji naukowych i wystaw dotyczących popularyzacji ochrony i konserwacji dóbr kultury.

- **Minister Administracji i Cyfryzacji**

Dotacje z budżetu państwa:

- w ramach Funduszu Kościelnego na realizację zadań związanych z remontami i konserwacją obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (podstawowe prace zabezpieczające obiekt),

- na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego.

- **Środki Unii Europejskiej**

Dotacje w ramach:

- programów operacyjnych zarządzanych na poziomie krajowym i/lub regionalnym: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Społeczny,

- inicjatyw wspólnotowych,

- programów wspólnotowych.

- **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy**

Dotacja na zadania związane z konserwacją i rewitalizacją dziedzictwa kulturowego oraz promowaniem różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego.

- **Sejmik Województwa Świętokrzyskiego**

Dotacja z budżetu Województwa Świętokrzyskiego na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego.

- **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

W zakresie działań dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem planów ochrony obszarów cennych przyrodniczo.



Ponadto działania związane z ochroną zabytków finansowane są z:

- budżetów jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego i gminnego,
- funduszy krajowych organizacji pozarządowych (m.in. Fundacja Kronenberga, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Lokalne Projekty Kulturalne, Fundacja Wspomagania Wsi),
- funduszy organizacji międzynarodowych (m.in. Europa Nostra, European Cultural Foundation),
- środków osób fizycznych i prawnych,
- środków pochodzących ze zbiórek i ofiarności publicznej.

## **11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW**

W ostatnich latach władze samorządowe zrealizowały istotne dla wizerunku gminy zadania, m. in.:

- wykonanie Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Radoszyce (zarządzenie nr 9/2013 Wójta Gminy Radoszyce z dnia 12 lutego 2013 r.),
- Projekt „e-świętokrzyskie Budowa Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego” realizowany przez Samorząd Województwa reprezentowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (UMWŚ).
- renowacje zabytkowych kapliczek, krzyży i figurek przydrożnych (m.in. 2007 r. renowacja kapliczki św. Rocha przy ul. Koneckiej w Radoszycach, w 2012 r. - renowacja kapliczki we wsi Szóstaki - wykonano nowy chodnik z kostki granitowej, zakupiono dwie donice betonowe oraz przepust, wyrównano teren wokół kapliczki, zamontowano nową tablicę marmurową).

Realizowane są zadania określone w Strategii Rozwoju Gminy Radoszyce oraz w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego. Gmina sukcesywnie pozyskuje środki z różnych źródeł na realizację kolejnych projektów. Działania gminy idą w dobrym kierunku o ile, co warto zaznaczyć, kolejne projekty nie będą naruszać krajobrazu z zatopionymi weń zabytkami a współgrać z zabytkami i stanowić jedność między „starym a nowym”. Takie właśnie wytyczne powinny być zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Debaty wymaga natomiast polityka informacyjna oraz oznakowanie zabytków i ich położenia. Należy przeanalizować w jakich miejscach powinny stanąć tablice informacyjne z naniesionymi na plan obiektami zabytkowymi i innymi atrakcjami turystycznymi.

### Spis tabel

Tabela 1. Zabytki archeologiczne występujące na terenie gminy Radoszyce

Tabela 2. Wykaz obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Radoszyce

Tabela 3. Analiza SWOT gminy Radoszyce

### Spis fotografii

Fot. 1. Kościół p.w. św. Piotra i Pawła w Radoszycach, widok od strony zach i pld.

Fot. 2. Radoszyce, budynek "winiarni".

### Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2067 ze zm.);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.- Dz. U. z 1997r. nr 78 poz. 483, ze zm.);
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j., Dz. U. 2018 poz. 574, ze zm.);
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j., Dz. U. 2018 poz. 1945, ze zm.)
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane (t. j., Dz. U. 2018, poz. 1202 ze zm.);
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. 2018 poz. 799 ze zm.);
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j., Dz. U. 2018 r. poz. 1614 ze zm.);
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j., Dz. U. 2018 poz. 2204 ze zm.);
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j., Dz. U. 2018 poz. 1983 ze zm.);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j., Dz. U. 2019 poz. 688 ze zm.);
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t. j., Dz. U. 2019 poz. 917 ze zm.);
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j., Dz. U. 2019 poz. 533, ze zm.);
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t. j. Dz. U. 2018, poz. 1330 ze zm.);
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661);
15. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j. Dz. U. 2017, poz. 1674)
16. Materiały udostępnione przez Urząd Miasta i Gminy w Radoszycach;
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ w Kielcach;
18. J. Wiśniewski, Monografia dekanatu koneckiego (Radoszyce), Ziemia Konecka, Radoszyce, zeszyt 1, 1995 r.;

19. L. Kajzer, Z badań zamku w Radoszycach koło Końskich, Ziemia Konecka, Radoszyce, zeszyt 2, 1996 r.;
20. M. Wikiera, Kuźnice i huty Starostwa Radoszyce w XV-XIX w., Ziemia Konecka, Radoszyce, zeszyt 3, 1996 r.;
21. [www.nid.pl](http://www.nid.pl);
22. [www.nimoz.pl](http://www.nimoz.pl);
23. [www.stat.gov.pl/gus](http://www.stat.gov.pl/gus);
24. [www.isap.sejm.gov.pl](http://www.isap.sejm.gov.pl);
25. [www.wikipedia.pl](http://www.wikipedia.pl).

**PRZEWODNICZĄCY**  
Rady Miejskiej w Radoszycach

*Marian Jankowski*

